

De orka Morgan. Foto Roderik Peeters/Dolfinarium

Voor het eerst in 47 jaar

Orka in Nederland

Kort na midzomernacht, op 22 juni 2010, is ter hoogte van Lauwersoog in de Waddenzee

een jonge orka ontdekt. Oorspronkelijk werd het dier aangezien voor een vriend.

Het dier is opgevangen in het Dolfinarium.

Richard Witte van den Bosch

De gevonden orka is een drieënhalve meter lang jong vrouwtje van ongeveer twee jaar oud en is behoorlijk ver weg van haar natuurlijke verspreidingsgebied geraakt. Vermoedelijk is ze het contact met haar moeder en familiegroep kwijtgeraakt

en is ze de verkeerde kant opgezwoomen terwijl ze niet in staat was om alleen aan voedsel te komen. Ze werd dan ook sterk verzwakt aangetroffen en wordt momenteel opgevangen bij SOS Dolfijn te Harderwijk.

Zwaardwalvis Orka's (*Orcinus orca*) zijn de grootste tandwalvissen die nog tot de dolfijnen worden gerekend. Ze zijn sterk sociaal en komen meestal in kleine familiegroepen in alle wereldzeeën voor, met een voorkeur voor koeler water. In het

meest noordelijke deel van de Noordzee nemen de aantallen recentelijk toe en thans worden ze daar regelmatig waargenomen, bijvoorbeeld begin juni toen drie medewerkers van de Zoogdierverseniging daar aan het varen waren. In het zuidelijke deel van de Noordzee, waaronder het Nederlands Continentaal Plat zijn ze normaliter afwezig. De orka die in juni bij Lauwersoog is aangetroffen, komt vermoedelijk uit de noordelijke Noordzee.

De zwaardwalvis, een andere naam voor orka, was ernstig verzwakt en is overgebracht naar het Dolfinarium in Harderwijk. Morgan, zoals het dier is genoemd, is inmiddels al tientallen kilo's aangekomen maar moet nog zo'n 150 tot 200 kilo aankomen voor ze op gezond gewicht is. Na een kuur tegen lintwormen eet ze ruim 25 tot 30 kilo vis per dag en ze weegt nu ruim 450 kilo. Uit de lage bloedwaarden blijkt dat ze nog niet helemaal gezond is. Bezoekers van het dolfinarium kunnen de orka via een camera bekijken, zodat het dier zo weinig mogelijk wordt verstoord.

Dwaalgast In de zuidelijke Noordzee is de orka slechts een dwaalgast. De laatste keer dat deze soort op de Nederlandse kust strandde was op 18 oktober 1963 bij Noordwijk aan Zee. Het betrof toen ook een vrouwtje. Dit is tevens de laatste melding uit de Nederlandse wateren. Op 10 oktober 1963 is nog een mannetje aangespoeld bij paal 23 op Texel. De enige keer eerder dat er levende orka's in de Nederlandse wateren zijn gezien was in 1947, toen Texelse vissers twee orka's zagen zwemmen, circa 40 kilometer ten noordwesten van Texel.

Het jonge vrouwtje dat op 22 en 23 juni bij Lauwersoog zwom, is zeer waarschijnlijk afkomstig uit de noordelijke Noordzee. Dieren die door het kanaal zwemmen worden meestal eerder in de Delta of langs de Hollandse kust gevonden. Jonge orka's blijven zo'n vier jaar lang afhankelijk van hun moeder, eerst vanwege de melk, later om te leren jagen. Vrouwtjes blijven vaak in dezelfde familiegroep als hun moeder en oma. Mannetjes verlaten meestal op latere leeftijd de familiegroep. In de noordelijke Noordzee, rond Schotland en Ierland, leven diverse familiegroepen. Het is nog onduidelijk in hoeverre de jonge orka al heeft geleerd om zelf voedsel te vangen en of ze ooit zelfstandig kan leven in de vrije natuur. Belangrijk daarbij is dat ze of haar eigen familiegroep weer terugvindt dan wel dat ze geaccepteerd wordt in een andere familiegroep.

Denemarken Het is bekend dat grijze zeehonden binnen enkele dagen vanuit Schotland (omgeving Aberdeen) naar de Waddenzee kunnen zwemmen, maar ook weer terug. Mogelijk is de jonge orka dus niet eens zo heel lang bij haar familie weg. Wel was ze sterk verzwakt en mager, wat erop wijst dat ze al een tijdje weinig tot niets heeft gegeten. Recent is het aantal orka's in de noordelijke Noordzee toegenomen. Daardoor neemt de kans op een zwervende orka in de zuidelijke Noordzee weer toe. Eind mei werd bij Denemarken ook al een orka gezien.

Richard Witte van den Bosch
richard@endemica.nl

De orka Morgan aan boord van de Krukel. Foto bemanning Krukel / Ministerie van LNV

Orka's in België

Er is slechts een zeer beperkt aantal strandingen van orka's in België bekend, alle van een korte periode in het midden van de negentiende eeuw. Vermoedelijk was er toen een korte periode met orka's in de zuidelijke Noordzee, mogelijk gerelateerd aan de aanwezigheid van een grote densiteit aan prooien (bruinvissen of zeehonden?). Sinds het midden van de negentiende eeuw zijn er geen meldingen meer bekend.

Morgan vóór de reddingsactie.
Foto bemanning Krukel / Ministerie van LNV

De volgende strandingen in België zijn bekend (uit De Smet, 1974):

- 1832, Oostende, vrouwtje van 5.35m
- 1843, Wenduine, levend gestrand, 5.5m
- 1844, september: Wenduine, pasgeboren dier, 2.05m (vergezeld van moeder?)
- 1848, 11 juli, nabij Oostende, 5.5 m, vrouwtje

Jan Haelters en
Francis Kerckhof

Verder lezen?

- De Smet, W.M.A., 1974. Inventaris van de walvisachtigen (Cetacea) van de Vlaamse kust en de Schelde. Bulletin van het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen, 50(1), 156p.
- Van Beneden, P.-J. (1882). Mémoire sur les Orques observés dans les mers d'Europe. Mémoires de l'Académie Royale des Sciences, des Lettres et des Beaux-Arts de Belgique XLIII: 1-32, plates I-IV.